

ORIENTAL JOURNAL OF PHILOLOGY

journal homepage:

<http://www.supportscience.uz/index.php/ojp/about>**LINGUOCULTURAL ELEMENTS IN ENGLISH FOLKLORE CHILDREN'S SONGS****Zerkhan Janabergenova***PhD candidate at Berdakh Karakalpak State University**Nukus, Karakalpakstan***ABOUT ARTICLE**

Key words: linguocultureme, children's folk songs, English folklore, oral folk tradition, linguoculturology, cultural code, semantic analysis, symbols and imagery, visual method, contextual approach, non-translation semantization, ethnocultural features.

Received: 24.11.25**Accepted:** 25.11.25**Published:** 26.11.25

Abstract: This article presents a comparative analysis of linguocultural units found in English and Karakalpak children's songs. Children's folklore is viewed as an important reflection of the interaction between language and culture, where symbols, images, metaphors, and elements of nature and wildlife convey the national cultural code. The research is grounded in the theoretical views of E. Taylor, P. Newmark, Sh. Safarov, and V.V. Vorobyev. The study highlights the meaning of linguocultural units, their cultural informational function, and visual, semantic, and contextual methods of interpretation. The comparative analysis reveals similarities and differences in the worldview, values, and folklore thinking of the two nations.

INGLIZ FOLKLORIDAGI BOLALAR QO'SHIQLARIDA LINGVOKULTUREMALAR**Zerxan Janabergenova***Berdaq nomidagi QDU tayanch doktoranti**Nukus, Qoraqalpog'iston***MAQOLA HAQIDA**

Kalit so'zlar: lingvokulturema, bolalar qo'shiqlari, ingliz folklori, xalq og'zaki ijodi, lingvokulturologiya, madaniy kod, semantik tahlil, ramz va obraz, vizual usul, kontekstual yondashuv, tarjimasiz semantizatsiya, etnomadaniy xususiyatlar.

Annotatsiya: Ushbu maqolada ingliz va qoraqalpoq bolalar qo'shiqlarida uchraydigan lingvokulturemalar qiyosiy tahlil qilinadi. Bolalar folklori til va madaniyat o'zaro aloqasining muhim ko'rinishi sifatida qaralib, qo'shiqlar tarkibidagi ramzlar, obrazlar, metaforalar, tabiat va hayvonot unsurlari milliy madaniy kodni aks ettirishi ta'kidlanadi. Tadqiqotda E. Taylor, P. Newmark, Sh. Safarov, V.V. Vorobyev kabi olimlarning madaniyat va lingvokulturologiya haqidagi

ilmiy qarashlari asos qilib olingan. Lingvokulturemalarning mazmuni, ularning madaniy axborot tashuvchi xususiyati, shuningdek ularni tushuntirishning vizual, semantik va kontekstual metodlari yoritilgan. Qiyosiy tahlil ikki xalqning dunyoqarashi, qadriyatlari va folklor tafakkuri o'rtasidagi umumiylik va farqlarni aniqlashga xizmat qiladi.

ЛИНГВОКУЛЬТУРЕМЫ В ДЕТСКИХ ПЕСНЯХ АНГЛИЙСКОГО ФОЛЬКЛОРА

Зерхан Жанабергенова

Докторант базовой докторантуры

Каракалпакского государственного университета имени Бердаха

Нукус, Каракалпакстан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: лингвокультурема, детские народные песни, английский фольклор, устное народное творчество, лингвокультурология, культурный код, семантический анализ, символы и образы, визуальный метод, контекстуальный подход, семантизация без перевода, этнокультурные особенности.

Аннотация: В данной статье проводится сравнительный анализ лингвокультурем, встречающихся в английских и каракалпакских детских песнях. Детский фольклор рассматривается как важная форма взаимосвязи языка и культуры, где символы, образы, метафоры, элементы природы и животного мира отражают национальный культурный код. В исследовании опираются на научные взгляды Э. Тайлора, П. Ньюмарка, Ш. Сафарова, В.В. Воробьева. Раскрывается содержание лингвокультурем, их культурно-информативная функция, а также визуальный, семантический и контекстуальный методы их интерпретации. Сравнительный анализ помогает выявить сходства и различия в мировоззрении, ценностях и фольклорном мышлении двух народов.

Kirish. Til har qanday xalqning madaniyati va dunyoqarashining eng muhim aks ettiruvchi vositasidir. Madaniyat esa jamiyatning tarixiy taraqqiyoti, turmush tarzi va ruhiy-ma'naviy tajribasi bilan chambarchas bog'liq holda shakllanadi. Shuning uchun ham har qanday madaniy belgilar til birligi orqali ifodalanmay qolmaydi; ular milliy tafakkur va etnik xotira bilan birgalikda til tizimida mustahkam o'rnashadi. Ushbu bobda ingliz va qoraqalpoq bolalar folklorining muhim janrlaridan biri bo'lgan bolalar qo'shiqlari tarkibida namoyon bo'ladigan lingvokulturemalar qiyosiy tahlil qilinadi. Mazkur qo'shiqlar har ikki xalqning milliy o'ziga xosligi, madaniy qadriyatlari, turmush tarzi va tarbiyaviy qarashlarini o'zida aks ettirganligi bilan ahamiyatlidir.

Ingliz va qoraqalpoq bolalar qo'shiqlarida uchraydigan lingvokulturemalarning qiyosiy o'rganilishi orqali ikki etnosning dunyo manzarasi, madaniy ramzlar tizimi va folklor tafakkuri haqida ilmiy xulosalar chiqarish mumkin.

Hozirgi lingvomadaniyatshunoslik fani til va madaniyat o'zaro aloqalarini aniqlashda eng dolzarb yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Shuni e'tiborga olgan holda, ushbu tadqiqotda bolalar qo'shiqlarini lingvokulturologik yondashuv asosida tahlil qilish maqsadga muvofiq deb topildi. Chunki bolalar folklori, xususan, qo'shiqlar tarkibidagi obrazlar, ramzlar, metaforalar, tabiat va hayvonot unsurlari, ijtimoiy qadriyatlar, tarbiyaviy motivlar til orqali millatning madaniy kodini ifodalaydi.

Lingvokulturologiya sohasida madaniyat va til o'zaro munosabatini izohlovchi turli qarashlar mavjud bo'lib, ular ayniqsa xalq og'zaki ijodi namunalarini tahlil qilishda muhim ahamiyat kasb etadi. Mavzuning mohiyatidan kelib chiqib, ingliz va qoraqalpoq bolalar qo'shiqlarida uchraydigan lingvokulturemalarni tushunish uchun avvalo madaniyatning ilmiy talqinlariga murojaat qilish zarur. Mashhur antropolog Edvard Taylor o'zining "Primitive Culture" asarida madaniyatga birinchi bor keng qamrovli ta'rif bergan. Uning fikricha, madaniyat — "bilim, e'tiqod, san'at, axloq, qonun, urf-odatlar hamda jamiyat a'zolari tomonidan egallangan kundalik odatlarni o'z ichiga oladigan murakkab tizimdir"[6]. Bu talqin madaniyatning jamiyat hayoti bilan uzviy bog'liqligini ko'rsatadi. Bolalar qo'shiqlari ham aynan shu tizimning bir bo'lagi sifatida xalqning qadriyatlari, dunyoqarashi va ijtimoiy tajribasini avloddan avlodga yetkazuvchi vosita hisoblanadi.

P. Newmark esa madaniyatni "ma'lum bir tildan foydalanuvchi jamiyatning hayot tarzi va u bilan bog'liq ko'rinishlar" sifatida talqin qiladi[3;94]. Bu ta'rif tilning madaniyatni tashuvchi asosiy vosita ekanini ta'kidlaydi. Ushbu fikrni "ta'lim va tafakkurni aks ettiruvchi tushunchalar majmui" iborasi bilan to'ldirish maqsadga muvofiqdir, chunki xalqning mental olami, fikrlash usuli va hayotiy tajribasi avvalo til orqali namoyon bo'ladi.

Tilshunos olim Sh. Safarovning fikricha, "har bir shaxsning lisoniy qobiliyati va muloqot malakasi ma'lum madaniyat hududida shakllanadi va faollashadi[8;65]". Shu bois inson tafakkuri va nutqi jarayonida yuzaga keladigan til birliklarining struktura va mazmunida madaniy elementlarning aks etishi tabiiydir. Aynan mana shu jihat lingvokulturemalarni bolalar folklori namunalari orqali tahlil qilish zarurligini ko'rsatadi.

Ingliz va qoraqalpoq bolalar qo'shiqlari tarkibida uchraydigan ramzlar, metaforalar, hayvon va tabiat obrazlari, ijtimoiy-madaniy qadriyatlar, kasblar hamda turmush tarziga oid til birliklari xalqning madaniy tajribasini mujassam etgan lingvokulturemalardir. Ularni qiyosiy o'rganish ikki xalqning madaniy tafakkuri, urf-odatlari va dunyo tasavvuri qanday ifodalanganini aniqlashga imkon beradi. Hozirgi lingvokulturologiya tadqiqotlarida shunday umumiy qarash shakllangan:

har bir xalqning madaniyati ham, tili ham ikki tomonlama tabiatga ega bo'ladi. Ya'ni ularda bir tomondan barcha insoniyat uchun umumiy bo'lgan universal jihatlar mavjud bo'lsa, ikkinchi tomondan, har bir etnosning o'ziga xos, faqat shu xalq mentaliteti bilan bog'liq bo'lgan milliy belgilar mujassamdir. Shu ma'noda har qanday madaniyat o'zining betakror ma'no qatlamiga, til orqali shakllangan axloqiy qadriyatlar tizimiga, an'anaviy e'tiqod va xulq-atvor me'yorlariga ega bo'ladi. Ushbu madaniy unsurlar til birliklarida mustahkamlanib, xalqning ma'naviy tajribasi va dunyoqarashini aks ettiruvchi lingvokulturemalar sifatida namoyon bo'ladi.

Lingvokulturema — bu til birliklari tarkibida mujassamlangan va ma'lum bir xalqning madaniy tajribasini ifodalovchi asosiy semantik birlikdir. U xalqning tarixiy xotirasi, turmush tarzi, urf-odatlar, mental stereotiplari, qadriyatlari va e'tiqodlari haqidagi madaniy ma'lumotni uzatadi. Masalan, ingliz tilidagi “cradle”, “nursery”, “fairy”, “lullaby”, “little lamb”, “mother goose” kabi birliklar ingliz xalqining bolalar tarbiyasi, mifologik obrazlari, qadimiy ertak an'analari va diniy–arxetipik qarashlari haqida lingvokulturologik ma'lumot beradi. Bu so'zlar oddiy leksik birlik bo'lib qolmay, balki ingliz madaniyatida shakllangan muayyan ma'nolar, timsollar va stereotiplarning tashuvchisidir.

Lingvokulturologiya sohasida ushbu birliklarning tabiati va vazifalarini o'rganish bo'yicha V.V. Vorobyev, V.A. Maslova, S.G. Vorkachev, Yu.S. Stepanov, V.I. Karasik, shuningdek o'zbek va qoraqalpoq tilshunosligida D.U. Ashurova hamda A.E. Mamatov kabi tadqiqotchilar muhim ilmiy asoslar yaratgan. Ularning ishlarida lingvokulturemalarning shakllanishi, madaniyat va til o'rtasidagi o'zaro aloqasi hamda folklor matnlaridagi lingvomadaniy qatlamning o'ziga xos xususiyatlari keng yoritilgan.

Lingvokulturologiya fani doirasida “lingvokulturema” tushunchasini ilmiy muomalaga kiritgan olimlardan biri V.V. Vorobyov bo'lib, u bu birlikni til va madaniyat o'zaro aloqasining asosiy ko'rinishi sifatida talqin qiladi. Tadqiqotchining qayd etishicha, “lingvokulturema — bu til belgisi shakli, mazmuni va unga singdirilgan madaniy ma'nolarning yaxlit kompleksidir”. Vorobyovga ko'ra, lingvokulturema nafaqat tilning leksik yoki semantik elementi, balki xalqning milliy-madaniy tajribasi, qadriyatlari, dunyoqarashi va tarixiy xotirasi bilan bevosita bog'langan ko'p qatlamli struktura sifatida namoyon bo'ladi[7]. Uning fikricha, lingvokulturema “darajalararo birlik” (inter-level unit) bo'lib, lingvistik shakl bilan madaniy mazmunning dialektik aloqasini aks ettiradi. Shu bois, biror so'z yoki ramz lingvokulturema darajasiga ko'tarilishi uchun u faqat ma'no bildirishi emas, balki ma'lum bir etnomadaniy kodni ham tashishi lozim[7]. Bunday yondashuv lingvokulturemalarni nafaqat leksik birliklar, balki frazeologizmlar, obrazlar, an'anaviy ramzlar, mifologik tushunchalar va xalq og'zaki ijodidagi o'ziga xos madaniy motivlar doirasida ham o'rganish imkonini beradi.

Lingvokulturologiya fani til va madaniyat birliklarini ularning o‘zaro bog‘liqligi hamda funksional aloqadorligi nuqtai nazaridan «tizimli va yaxlit shaklda namoyish etishni» maqsad qiladi. Ushbu fan zamonaviy madaniy qadriyatlar tizimiga yo‘naltirilgan bo‘lib, madaniy hayotdagi hodisa va voqealarning «to‘liq va obyektiv talqinini» berishni ko‘zlaydi. Lingvokulturologiya — til, madaniyat va shaxsga oid ilmiy yo‘nalishlar tizimi uchun metodologik asos bo‘la oladigan «ko‘p qirrali ilmiy soha», ya‘ni yangi turdagi metasifatga ega fan sanaladi.

Linguokulturemalar mazmuni va ma‘nosini o‘rganish — ular bevosita ekstralingvistik voqelikni aks ettirgani sababli — til va madaniyat o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlik mohiyatini ochib berishga yordam beradi. So‘z kabi oddiy til birligidan farqli ravishda, vokal-dramatik matnlar yoki madaniy mazmun yuklangan lingvistik birliklar o‘z tarkibida nafaqat tilning, balki madaniyatning ham alohida qismlarini mujassamlashtiradi hamda “lingvistik va ekstralingvistik mazmunning dialektik birligini” ifodalaydi.

So‘zning ichki shakli nafaqat kognitiv-ekstralingvistik mazmunni ifodalaydi, balki uning milliy xususiyatlarini ham ochib beradi hamda xalqning madaniy haqiqatlarini aks ettiradi. Linguokulturema o‘zida fikrning lingvistik shaklini jamlash bilan birga, uni ekstralingvistik madaniy muhit, real voqelik va assotsiativ tarmoq bilan chambarchas bog‘laydi. Bunday assotsiativ tarmoqning chegaralari qat‘iy emas, balki oson o‘zgaruvchan va moslashuvchan bo‘ladi. Shu sababli so‘z — signalga o‘xshab — kishida alohida madaniy aloqa jarayonini uyg‘otadi: unda faqat “ishora sifatidagi ma‘no” emas, balki “keng madaniy “halo” (madaniy aura)” ham faollashadi. Bu turdagi madaniy muloqot “bir insonning boshqasiga ma‘lum bir ma‘noni yetkazish niyati va ikkinchi insonning ushbu xabarni belgi-signallar orqali anglashga ongli tayyorligi” bilan belgilanadi[1]

G.P.Kirokosityants va V.Vorobyovning bildirgan mulozalarida, linguokulturemalar o‘zaro o‘xshashlik va farqlilik jihatidan bog‘liqligi, ular nafaqat yuzaki darajadagi leksik birliklarda, balki insonning chuqur tushunish darajasida ham o‘zaro moslashishi yoki qarama-qarshilik hosil qilishini ta’kidlaydi [4]. Ularning o‘ziga xosligi ayniqsa linguokultural darajada yaqqol namoyon bo‘ladi, chunki bu darajada ma‘noni farqlovchi xususiyatlarning hajmi oddiy lingvistik birliklarni aniqlashdan ancha kengroqdir. Chuqur lindvomadaniy ma‘noni idrok etish shunchaki “til darajasi” bo‘yicha bilim olish bilan cheklanmay, balki real voqelik va ob‘ekt bilan o‘zaro ta’sirni kognitiv jihatdan to‘liq anglash imkonini beradi. Shu sababli, linguokulturemalarni o‘rganish til va madaniyatni bir-biridan ajralmas tizim sifatida tadqiq etishda muhim vosita hisoblanadi.

Linguokulturemalarni o‘rganish va ularning ma‘nosini aniqlash jarayoni til va madaniyat o‘rtasidagi murakkab o‘zaro bog‘liqlikni chuqur anglash imkonini beradi. Linguokulturemalar nafaqat so‘zning ichki kognitiv-ekstralingvistik mazmunini aks ettiradi, balki milliy madaniyatning alohida jihatlarini ifodalaydi va o‘quvchida madaniy xabardorlikni shakllantiradi.

Linguokulturemalarni tushuntirish va ularning ma'nosini ochish bir qator metodlar orqali amalga oshiriladi. Ushbu metodlar o'quvchida linguokulturemani chuqurroq anglash va uni kontekstda to'g'ri qo'llash ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi. Asosan uch asosiy yondashuv keng qo'llaniladi: vizual usul, tarjimasiz semantizatsiya va kontekstual usul.

Vizual usul-linguokulturemaning ma'nosini unga mos predmetlar, harakatlar, rasm yoki boshqa tasvirlar orqali tushuntirishga asoslanadi. Bu usulning asosiy afzalligi shundaki, talabaning ongida linguokulturemaning yorqin tasavvurini yaratadi va uni yaxshiroq eslab qolishga yordam beradi. Shu bilan birga, vizual usul til birligi va uning madaniy mazmuni o'rtasida to'g'ridan-to'g'ri bog'lanish hosil qiladi. Ammo ushbu usulning cheklovlari ham mavjud: u faqat bevosita vizual qabul qilinishi mumkin bo'lgan, konkret va aniq linguokulturemalar uchun samarali hisoblanadi. Masalan, "apple" yoki "flag" kabi predmetlarga asoslangan so'zlar, shuningdek, turli madaniy an'analarni ifodalovchi aniq vizual tasvirlarga ega so'zlar ushbu usul bilan tushuntirilishi mumkin. Shu sababli, vizual usul ko'pincha boshlang'ich darajadagi o'quv jarayonida qo'llaniladi.

Tarjimasiz semantizatsiya - bu linguokulturemaning ma'nosini uning o'z tili orqali tushuntirish usulidir. Ushbu yondashuvda so'zning ma'nosi bevosita tarjimaga tayangan holda emas, balki tilning ichki resurslari orqali ochiladi. Tarjimasiz semantizatsiyaning bir necha asosiy shakllari mavjud: Semantik ta'rif berish (interpretatsiya) – linguokulturemalar ma'nosini izohli lug'atlar yoki o'quv materiallari yordamida aniqlashning asosiy yo'li. Bu usul kengroq umumiy tushunchani ko'rsatish, tavsifiy ta'rif berish, sinonimlar yoki antonimlar yordamida ma'noni aniqlash, shuningdek, sanab o'tish usulini o'z ichiga oladi. Misol uchun, sinonimlardan foydalanganda bir nechta so'z bir-birini to'ldiradi va so'zning to'liq ma'nosini beradi, antonimlardan foydalanish esa ma'noni inkorlovchi xususiyat bilan aniqlash imkonini yaratadi. So'z hosil qilish orqali semantizatsiya – bu usul linguokulturemaning morfemik tarkibini tahlil qilish va etimologik elementlarni aniqlash orqali so'z ma'nosini ochishga xizmat qiladi. Masalan, ildiz so'zlar va qo'shimchalar yordamida yangi so'zlar hosil qilinadi va ularning ma'nosi kelib chiqishi nuqtai nazaridan tushuntiriladi. Tarjimasiz semantizatsiya o'quvchida so'zning ichki ma'nosini faol ravishda anglash imkonini beradi va fikrning faol ishlashiga turtki beradi. Shu sababli, bu yondashuv, ayniqsa, akademik va ilmiy darajadagi til o'rganishda muhim ahamiyatga ega. Kontekstual usul — linguokulturema ma'nosini uning ishlatilgan konteksti orqali tushuntirishdir. Bu usul, ayniqsa, ko'p ma'noli so'zlar yoki iboralarni o'rganishda qo'llaniladi, chunki ularning turli ma'nolari faqat kontekst ichida namoyon bo'ladi. Kontekst minimal bo'lishi mumkin: so'z birikmasi yoki ibora darajasidagi kombinatsiya ham yetarli hisoblanadi. Kontekstual usul o'quvchilarda tilni taxmin qilish va yangi ma'nolarni izlash ko'nikmasini rivojlantiradi, linguokulturemani tushunish bilan birga uning ma'nosini qo'llash ko'nikmalarini

uyg'unlashtiradi. Shu bilan birga, bu yondashuv linguokulturemaning aniq ma'nosini har doim kafolatlamaydi, lekin o'quvchilarga ma'noni kontekst asosida aniqlash ko'nikmasini beradi.

Linguokulturemalarni eng samarali tushunish uchun yuqorida keltirilgan barcha yondashuvlarning birgalikda qo'llanishi tavsiya etiladi. Har bir metodning afzalliklari va cheklavlarini hisobga olgan holda, ularni kombinatsiyalash mazmunni chuqurroq anglashga yordam beradi.

Misollar	Misol qo'shiq matni (inglizcha)	Ma'nosi	Vizual usul orqali tushuntirish	Tarjimasiz semantizatsiy a orqali tushuntirish	Kontekstual usul orqali tushuntirish
Diddle, Diddle, Dumplin g, My Son John	Diddle, diddle, dumpling, my son John, Went to bed with his trousers on; One shoe off, and the other shoe on...	Jak o'z poyabzali bilan yotadi, biri yechilgan, biri kiyilgan.	Qo'shiqdagi harakatlar, kiyim kiyish va echish vizual tasvir orqali ifodalanadi.	"Dumpling", "trousers" so'zlari ularning o'z tili orqali tushuntiriladi, ma'nosi kontekst va madaniy vaziyatga bog'liq.	Qo'shiq matni hazil va kulgili vaziyatni aks ettiradi, voqea kontekstida ma'no ochiladi.
Ding, Dong, Bell	Ding, dong, bell, Pussy's in the well; Who put her in? Little Johnny Thin.	Mushuk quduqqa tushgan; kim uni tushirdi? Kichik Jon.	Quyuq va mushuk voqeasi vizual tarzda ko'rsatiladi.	"In the well" xavf ma'nosini, "who put her in?" esa mas'uliyat tushunchasini tushuntiradi.	Matn kontekstida voqea dramatik tarzda ifodalanadi, xavf-xatar va ijtimoiy munosabat tushunchalari ochiladi.
Little Robin	Little Robin Redbreast Sat	Kichik Robin	Qushning harakatlari vizual	"Redbreast" so'zi va	Qo'shiq matni va ritmi orqali

Redbreast t	upon a rail; Niddle noddle went his head, Wiggle waggle went his tail.	Redbreast panjara ustida turib boshini silkadi va dumini qimirlatadi.	tarzda ifodalanadi, bosh silkishi va dum harakati ko'rsatiladi.	qushning xususiyatlari ularning o'z tili orqali tushuntiriladi; madaniy kontekst anglanadi.	qushning harakatlari va folklordagi ramziy ma'nosi ochiladi.
----------------	--	---	---	--	---

Til va madaniyat o'rtasidagi bog'liqlikni o'rganishda linguokulturemalarni turlarga ajratish muhim ahamiyatga ega. P. Kirokasyants va V. Vorobyov tomonidan ishlab chiqilgan klassifikatsiya linguokulturemalarni shakl va ma'no mosligi, shuningdek, ularni o'zaro til ta'siridan kelib chiqib tushunish qiyinligi asosida guruhlariga bo'ladi[4].

1. Ma'nosi mos va shakli o'xshash linguokulturemalar - ushbu turga odatda boshqa tillardan olingan so'zlar yoki xalqaro qo'llaniladigan birliklar kiradi. Bunday linguokulturemalar ma'nosi va shakli jihatidan o'rganilayotgan til bilan o'zaro mos keladi, shu sababli ularni tushunish va qabul qilish nisbatan osonroq bo'ladi. "Baa Baa Black Sheep" – qo'shiqdagi "black sheep" ifodasi rang va hayvon nomi orqali anglansa ham, bu ma'no boshqa tillarda ham oson tushunarli. "Twinkle, Twinkle, Little Star" – "star" va "twinkle" so'zlari universal ma'noga ega bo'lib, vizual va semantik jihatdan oson qabul qilinadi.

2. Ma'nosi qisman mos, shakli esa o'xshamaydigan linguokulturemalar - bu turdagi birliklarni tushunish shakli tufayli murakkabroq hisoblanadi, chunki talaffuz va grafik tasvirning leksik birlik ma'nosi bilan mos kelmasligi mumkin. Bunday linguokulturemalarni tushuntirish turlicha yo'llar bilan amalga oshiriladi: konkret birliklar vizual usul orqali, abstrakt birliklar esa sinonim va antonimlar topilmasa, izoh (interpretatsiya) orqali ochiladi. "Hickory Dickory Dock" – "dock" so'zi boshqa tillarda bir xil kontekstda ishlatilmaydi, lekin qo'shiq matni va soat timsoli orqali ma'no tushuntiriladi. "Pat-a-cake, Pat-a-cake, Baker's Man" – "baker" va "cake" ma'nolari ona tilga to'liq mos kelmaydi, shuning uchun qo'shiq orqali kontekst va harakat yordamida tushuntiriladi.

3. Shakli va ma'no hajmi jihatidan mos kelmaydigan linguokulturemalar - ushbu birliklar odatda ko'p ma'nolidir (polysemantic). Bularni tushunish eng qiyin hisoblanadi, chunki interferensiya fenomeni kuchliroq namoyon bo'ladi: o'rganilayotgan shaxs o'z ona tilidan ma'nolarni chet til linguokulturemasiga o'tkazadi. Natijada leksik birliklarni qo'llashda eng ko'p buzilishlar yuzaga keladi, chunki ma'nolarning turli tillarda mos kelmasligi mavjud. "London Bridge is Falling Down" ingliz xalq qo'shiqlaridan biri bo'lib, tarixiy va ramziy ma'noga ega. Qo'shiqdagi London ko'prigi obraz sifatida ishlatiladi va u nafaqat bolalar o'yini, balki tarixiy

voqea, shahar infratuzilmasi va xalq hafsalasini aks ettiradi. Shu sababli bu qo‘shiq “polisemantik linguokulturema” hisoblanadi, chunki uning ma’nosi va shakli turli kontekstlarda farq qilishi mumkin.

<i>London Bridge is falling down, Falling down, falling down, London Bridge is falling down, My fair lady.</i>	<i>London ko‘prigi qulaydi, Qulaydi, qulaydi, qulaydi, London ko‘prigi qulaydi, Go‘zal xonimim haydi.</i>
--	---

“Ring a Ring o’ Roses” ingliz xalq qo‘shiqlaridan biri bo‘lib, ko‘p ma’noli va ramziy mazmuni bilan ajralib turadi:

<i>Ring a ring o’ roses, A pocket full of posies, A-tishoo! A-tishoo! We all fall down.</i>	<i>Doira, doira, gullar orasida, Xaltam to‘la gul, mayin va chiroyida, Ach-chu! Ach-chu! Atrof shov-shuvda, Hamma yerga yiqiladi birdan-birida.</i>
---	---

“Ring a Ring o’ Roses” – qo‘shiq epidemiya va madaniy tarix bilan bog‘liq bo‘lib, ko‘p ma’noli; ona til bilan solishtirishda noto‘g‘ri talqinlar yuzaga keladi. “Ring a ring o’ roses” iborasi gul doirasi o‘ynash bilan bog‘liq bolalar harakatini ifodalaydi, ammo ramziy ma’noda u XIV asrning Yevropada tarqalgan “black death” (O‘liklar vabo) epidemiyasiga ishora qilishi mumkinligi ko‘rsatiladi. Shu sababli qo‘shiq ko‘p ma’noli bo‘lib, linguokulturema sifatida shakli va ma’nosi bir-biriga mos kelmasligi mumkin.

Shuningdek, turli tillardagi linguokulturemalar o‘rtasida quyidagi ikki turdagi moslik ajratilishi mumkin: 1. Chet til linguokulturemasidagi ma’nolar hajmi ona tilidagi leksik birlik ma’nosidan kengroq bo‘lsa, bunday hollarda linguokulturemani tushunish osonroq bo‘ladi, chunki ona tilining ta’siri mavjud emas va o‘rganilayotgan tilga to‘g‘ridan-to‘g‘ri bog‘lanadi. 2. Ona til linguokulturemasidagi ma’nolar hajmi chet til leksik birligiga nisbatan torroq bo‘lsa, bu holatda linguokulturemani tushunish murakkab bo‘ladi, chunki ona tilining ta’siri tushunish jarayoniga xalaqit beradi va interferensiya kuchayadi.

Har bir til o‘ziga xos “dunyoqarash tasviriga” ega bo‘lib, u aynan har bir millatning olamni qabul qilish uslubiga xosdir. Tilning leksik va grammatik vositalari ob’ektiv voqelikni nomlash va uni tasniflashning o‘ziga xos yo‘lini belgilaydi. Shu jihatdan, til nafaqat kommunikatsiya vositasi, balki milliy madaniyatning shakllanishida, insonning olam haqidagi dunyoqarashini ifodalashda muhim rol o‘ynaydi. V. Maslova ta’kidlaganidek, tilning “sotsio-tipik ma’nolarida mustahkam o‘rnashgan va uzoq vaqt davomida saqlanib qolgan ob’ektlar, hodisalar va jarayonlar, shuningdek, ob’ektlar va hodisalar o‘rtasidagi aloqalar va munosabatlar sintaksisda umumlashtirilgan va abstrakt tarzda mustahkamlanadi hamda turli matn turlarida keng ifodalanadi”[2;208]. Bu holat tilning dunyoni qanday idrok etishi va ifodalashi bilan bog‘liq bo‘lib, har bir millat uchun noyob lingvistik dunyoqarashni shakllantiradi. Shu tarzda, linguokulturemalar va ularning turlari til orqali dunyoni tasvirlashda, madaniy xabardorlikni shakllantirishda hamda tarixiy va folklor

merosini o'rganishda markaziy o'rin tutadi. Tilning o'ziga xos nomlash va tasniflash usullari orqali o'rganilayotgan til birliklarining ma'nosi, shakli va madaniy konteksti chuqurroq tushuniladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Foucault, M. (1982). *The Archeology of Knowledge: And the Discourse on Language*. NY, Vintage.
2. Maslova, V. A. *Linguoculturology*. Moscow: Publishing Center "Academy," 2001, p. 208.
3. Newmark P. *More paragraphs on Translation*. -New Jersey:New Jersey University Press:Multilingual Matters.1998, – P. 94.
4. Paul-Kirokosyants, G., & Vorobyov, V. (2023, October 19–22). *Lingua cultural concept as a language, culture, and person descriptive methodology*. “International Conference on Social and Education Sciences (ICoSES), Las Vegas, NV, USA.” <https://www.iconses.net>
5. Simpson, Jacqueline, and Steve Roud. *A Dictionary of English Folklore*. Oxford: Oxford University Press, 2000.
6. Tylor E. *Primitive Culture:Researches into the Development of Mythology, Philosophy, Religion, Art, and Custom*.-New York:Gordon Press,1974
7. Воробьев В.В. Лингвокультурология. – М.: Изд-во РУДН, 2008. – 340 с.
8. Сафаров Ш.С. Когнитив тилшунослик. – Жиззах: Сангзор, 2006. – Б. 65.